

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2016

MEPUTSO: 80

NAKO: Diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 27.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi.
2. Bala letlakala le ka tlhokomelo pele o thoma go araba dipotšišo.
3. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka.
4. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o ithutilego lenyaga.
5. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tšeo o nyakago go di araba.
6. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO:

KAROLO YA A:	Theto	(30)
KAROLO YA B:	Padi/Kanegelotšhaba	(25)
KAROLO YA C:	Papadi/Terama	(25)
7. Latela ditaelo tšeo di hwetšwago mathomong a KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE ka kelohloko.
8. Araba dipotšišo TŠE TLHANO:
 - TŠE THARO go tšwa go KAROLO YA A
 - E TEE go KAROLO YA B
 - E TEE go KAROLO YA C
 - Diriša lenaneotekolo
9. Nomora dikarabo tša gago go swana thwii le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
10. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.
12. Botelele bja dikarabo tše telele:

KAROLO YA A:	Mantšu a go se fete a 300
KAROLO YA B le YA C:	Mantšu a go se fete a 450
13. Botelele bja dikarabo dipotšišong tše kopana:

Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego.
14. Nako yeo e ukangwago:

KAROLO YA A:	Metsotso ye 40
KAROLO YA B:	Metsotso ye 55
KAROLO YA C:	Metsotso ye 55

KAROLO YA A: THETO**Direto tšeo di bonwego: Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.**

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. 'Ge wa ditšhila ka moka ...'	Potšišo ye telele	10	5
2. 'Moratiwa wa ka'	Potšišo ya setsopolwa	10	6
3. 'Go leleme'	Potšišo ya setsopolwa	10	7
4. 'Ngwato'	Potšišo ya setsopolwa	10	8

LE**Sereto seo se sa bonwago (Ke kgapeletšo)**

5. 'Morena re a go leboga'	Potšišo ya setsopolwa	10	9
----------------------------	-----------------------	----	---

***ELA HLOKO:** Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. Ge o arabile potšišo ye telele KAROLONG YA B/C o swanetše go araba ya ditsopolwa go tšwa go KAROLO YA C/B. O swanetše go araba potšišo TEE fela mo KAROLONG YA B le YA C.

KAROLO YA B: PADI/KANEGELOTŠHABA**PADI: Araba potšišo E TEE fela go tšwa pading ye o e badilego.**

6. <i>Lenong la Gauta</i>	Potšišo ye telele	25	10
7. <i>Lenong la Gauta</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	10
8. <i>Ngwana wa Mobu</i>	Potšišo ye telele	25	12
9. <i>Ngwana wa Mobu</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	12
10. <i>Lešitaphiri</i>	Potšišo ye telele	25	14
11. <i>Lešitaphiri</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	14
12. <i>Tlhakoleng</i>	Potšišo ye telele	25	16
13. <i>Tlhakoleng</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	16

GOBA**KANEGELOTŠHABA: Araba potšišo E TEE fela go tšwa go kanegelotšhaba ye e latelago.**

14. <i>Todi ya Batlogolo</i>	Potšišo ye telele	25	18
15. <i>Todi ya Batlogolo</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	20

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA**Araba potšišo E TEE fela go tšwa papading ye o e badilego.**

16. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ye telele	25	22
17. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	22
18. <i>Lehufa</i>	Potšišo ye telele	25	25
19. <i>Lehufa</i>	Potšišo ya ditsopolwa	25	25

LENANEOTEKOLO/LENANEOTSHWAYOTSHWAYO

Dira leswao la (✓) go lenaneotekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o lateletše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO (✓)
A: Theto (Direto tšeo di bonwego)	1–4	2	
A: Theto (Sereto seo se sa bonwago)	5	1	
B: Padi (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa) GOBA B: Kanegelotšhaba (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	6–13 14–15	1	
C: Papadi/Terama (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	16–19	1	
<p>ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B (B(i) le B(ii)) le C, hlokomela gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa.</p> <p>Mo KAROLONG YA B (B(i) le B(ii)), o fetola potšišo YA B(i) GOBA YA B(ii).</p>			

KAROLO YA A: THETO**DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe****DIRETO TŠEO DI BONWEGO**

Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.

POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELENgwala tshekatsheko ye e kgodišago ya sereto se sa ka tlase o lebeletše **molaetša le maikutlo** a sereti.

Teori: (3)

Dintlha: (6)

Polelo e tla abelwa moputso o tee: (1)

GE WA DITŠHILA KA MOKA RE KA O HLASWA – OK Matsepe

- 1 Ge wa ditšhila ka moka re ka o hlaswa mošomo –
- 2 Gona ka moka re tla ba natšo ditšhila!
- 3 Ngwana ge a fapogile se mo thuše eupša mo fare,
- 4 Ba a rereša ge ba re go fapogile wena mabarebare;
- 5 Ge ba realo le gona o mome molomo.
- 6 Mašemo a tla lengwa ke mang ge o bona
- 7 Ge ka moka re ka tsenya diatla ka dipotleng?
- 8 Ditsela le mekgoba di tla lokišwa ke mang
- 9 Ge ka moka re ka ba ba re o nyatšang
- 10 Wa mohuta woo wena ge o bona?
- 11 Yo a sego a rutega go swana nago se mo nyatše,
- 12 Se mo tshwe mare ge a nkgamphufutšo,
- 13 Go nna o na le mohola gobane ke yena
- 14 Dijo a re tsenyago tšona ka ganong nna le wena,
- 15 Tše botse re apere ka ntle ga gore re hlatswetšwe.
- 16 Baruti, babuši le barutiši a ba be ntshe
- 17 Gammogo le baalafi le baoki le bona balemi;
- 18 Ra thakanela mošomo o tee afa bo ka phelega?
- 19 Diopedi le dibini ge di ka hlokega,
- 20 Bodutu ke bjoo bo tlogo go ba ntshe.
- 21 Ge ka moka re bopilwe ka letsopa le tee,
- 22 Ge ka moka re tlile go boela leretheng
- 23 Re ikahlolelang ka go hlaswana A se šo a kgetha
- 24 Bao a bonago gore molamo wa Gagwe ba a o retha.
- 25 Ge mohumanegi re ka mo hlaswa re ka se loke le gatee!
- 26 Letšatši ge A re hlabišetša ka nako e tee,
- 27 Le pula A tšhollela mašemong a rena –
- 28 Ke tšhupo ya ge bohle pele ga Gagwe re lekana.
- 29 Ge go se lekane go tseba rena,
- 30 Gona tlala le malwetši di tla re swielela ka nako e tee.

[Letl. 39]

[10]**GOBA**

POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditemanatheto tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

MORATIWA WA KA – M Bopape le S Ratlabala

- 1 ... Ka re: 'Botse wa ka!'
 2 Ka itebala, ka batamela
 3 Kgauswi ga gagwe.
 4 Ka tšewa ke madi,
 5 Ka kwa eke ke
 6 Sepelwa ke kese mmeleng,
 7 Eke ke gogwa ke tšhipi
 8 Ye e momelwago ke ditšhitswana
 9 Tše dingwe tše sa bonalego,
 10 Ya di goga ka magogela
- 11 Ka mo lebelela,
 12 A ntebelela.
 13 Gwa re kgwathi – tuu!
 14 Ka mo swara,
 15 A ntshwara,
 16 Ka mmetha ka molomo.
- 17 Morago ga sebaka,
 18 Ra boledišana,
 19 Ra tšhelana ka tšona.
 20 Ka mo utollela
 21 Tše di utilwego ke pelo.
- 22 Ka ribolla,
 23 Tše di ribegilwego
 24 Go yena, di nkgahlago:
 25 Mekgwa, botho le boleta.
 26 Yena a bitolla
 27 Tše a di bitietšego.
- 28 Ra tlangwa ke tše swanago
 29 Ra kgahlwa ke ditee,
 30 Ra bonela gotee,
 31 Ra kwela gotee
 32 Ra gopolela gotee ...

[Letl.12–13]

- 2.1 Tsopola sekafoko seo se laetšago lerato temanathetong ya 1. (1)
- 2.2 Bontšha fao sešura se tšwelelago gona mothalotheong wa 2. (1)
- 2.3 Ka dintlha TŠE PEDI efa kakaretšo ya temanatheto ya 1. (2)
- 2.4 Hlaloša tshwantšhokgopolo yeo e utollwago ke tirišo ya leekiši temanathetong ya 2. Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

- 2.5 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša mošomo wa poeletšothomi methalothetong ya 28, 29, 30 le 31. (2)
- 2.6 Hlaloša maikutlo ao a go aparelago ge o bala ditemanatheto tša sereto se. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

[10]**GOBA****POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Badišiša ditemanatheto tše gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

GO LELEME – KD Leseilane

- 1 ... O rarolla mararankodi a khupamarama;
2 Wa kwešišanya manaba;
3 Wa swaya diphoso;
4 Wa kopanya mašaba.
- 5 O sekopanyamerafe;
6 Ka wena dikgomo tša tsena šakeng;
7 Etšwe bana ba sa tsebane –
8 Mekgolokwane ya kibetšwa.
- 9 Betši ba tsena ka magoromašele;
10 Ya ba molokokgolo noka molobolobo –
11 Kua kopanong ya melato kgorong,
12 Phokgo ke wena polelong.
- 13 Eupša o a makatša!
14 Ka ge o fela o šwahla;
15 Gore o dira bjang o phekeletšwe?
16 Go thakanela go metša ke ga gago.
- 17 Di tla go fiša wa kwa bohloko;
18 Ba bantši kotsing o ba weditše,
19 Bangwe ba ile moletemohlaelathupa;
20 Gobane ba ntšhitše la go fahla.

[Letl. 17]

- 3.1 Tsopola mothalotheo wo o humilego ka poeletšo ya dinoko temanathetong ya 1. (1)
- 3.2 Efa leinagokwa leo le laetšago mošomo wo o phethwago ke leleme temanathetong ya 2. (1)
- 3.3 Na mohola wa poeletšothomi yeo e tšwelelago methalothetong ya 2, 3 le 4 ke ofe? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.4 Laetša ka moo sekapolelo sa mothofatšo se dirišitšwego ka gona go tšweletša tshwantšhokgopolo temanathetong ya 4. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)

- 3.5 Sekaseka sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše methalotheto le ditemanatheto. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 3.6 Sereto se ke sa mohuta mang? Fahlela ka ntlha E TEE. (2)
[10]

GOBA**POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Lekodišiša ditemanatheto tše tša ka tlase gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

NGWATO – RM Mogashoa

- 1 Kgomo e a tsha.
2 E gangwa ke mang?
3 E gangwa ke ye papadima ye naka lehubedu,
4 Ke marumo a mašweu tekema.
- 5 Ke pula ya marotholodia magolo,
6 Ke leru la Mmamohlake ba rego, la duma le se na pula le re bakela difako,
7 Ke tladi e ile ya tia ye naka lethata,
8 Ke naka leboeledi a dithaga.
- 9 Ke ile ka duma boroko ka robala,
10 Bjang ya ba legogwa ka ala,
11 Mokgop'a noga ya ba kobo ka apara,
12 Diloru ka lora mašula ka šulelwa.
- 13 Kgomo ye botse e tšwele mošate ka hunolla Nakebjana,
14 Hunela thari ya bomonna ngwana wa bolekitikiti la Mawele le Mathamaga,
15 Gobane ka ntle Matuba le Mangana ba go emetše.
16 Ba tsoma le le tšwago go wa gago molomo ...

[Letl.45–46]

- 4.1 Tsopola matseno a a laetšago gore sereto se ke seretotumišo sa segologolo. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)
- 4.2 Akaretša semelo sa sereti ditemanathetong tše ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.3 Laetša sekapolelo seo se tšwelelago temanathetong ya 2 o be o fe le tlhalošo ya sona. (2)
- 4.4 Bontšha mothalotheo wo o tšweletšago papadišantšu temanathetong ya 3 o be o fe le dinoko tšeo di boeletšwago. (2)
- 4.5 Ge o be o le Ngwato o be o ka kgotlelela bophelo bjoo a bo phelago bja go tšweletšwa temanathetong ya 3? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
[10]

LE

SERETO SEO SE SA BONWAGO (KE KGAPELETŠO)**POTŠIŠO YA 5: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Lekola ditemanatheto tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

MORENA RE A GO LEBOGA – OK Matsepe

- 1 Re leboga ge O re file lefase,
 2 Re leboga le ona magoši
 3 Ao re phelago ka tlase
 4 Ga ona: O ba kgethile ka noši.
- 5 Re leboga ge O re file batswadi
 6 Ba ba re ratago ba re hlokomelago;
 7 Hle a go se be madi
 8 Mo nageng ye re e ratago.
- 9 Fela O re fa baruti
 10 Ba re rute tša Jesu,
 11 Re tsebe gore re baeti,
 12 Re tla boela go Wena ka moso.
- 13 Se re hlokiše tše re di kgopelago,
 14 Kudu kwano le leratano,
 15 Gore re be ba ba latelago
 16 Jesu: Re fela re na le kgwerano.

[MP Makgamatha – Letl. 08]

- 5.1 Tsopola mothalotheo wo o laetšago gore seretong go tšwelela tikologo ya setšo. (1)
- 5.2 Sereto se ke sa mohuta mang? (1)
- 5.3 Akaretša diteng tša temanatheto ya 2 ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 5.4 Hlaloša tirišo ya tlhakakgolo 'O' seretong se. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 5.5 Hlatholla kgopolo yeo e tšweletšwago ke methalotheo ya 7 le 12. (2)
- 5.6 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša maikutlo a gago malebana le diteng tša sereto se. (2)

[10]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI/KANEGELOTŠHABA

KAROLONG YE o araba potšišo ya B(i) e lego padi GOBA B(ii) ya kanegelotšhaba. Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

PADI**POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YE TELELE****LENONG LA GAUTA – HDN Bopape**

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya morero wa paditseka ye.

Teori: (5)
Dintlha: (15)
Polelo e tla abelwa meputso ye: (5)
[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****LENONG LA GAUTA – HDN Bopape**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

'Brenda! Brenda!' Ka realo ka lentšwana la tlase ke bea seatla sa ka godimo ga molala wa gagwe wa boletiana. Letlalwana la gagwe e be e le le boletiana ebile le relela ka gare ga seatla sa ka. Gatee fela o ile a phapharega, a ntebelela ka mahlong a tomotše mahlo nke o bona sepoko. Mahlo a gagwe a be a apere seo ke sa tsebego gore ke re ke letšhogo goba pefelo na. O ile a tloša seatla sa ka molaleng wa gagwe ka bogale gomme a se kgoromeletša kua thoko. O ile a thoma go nkatoga go fihlela a le kua ntihaneng ya malao, o a tseba, o ka re ke khwephane goba sebatana se sengwe seo e lego mathomo a se bona mme se bile se mo nkgela. O ile a ntebelela ka mahlo a go benyabenya ao a tletšego pefelo le maseme.

Ke ile ka ntšha sekerete ka se gotetša mme ka se bea molomong ka gogela muši teng ka bontši. Ke ile ka phaolela garetene ka thoko gore ke kgone go bona tša ntle. Leratadima leo le bego le bonala kua kgole ka lefastere, le be le hlapile ka maswi go se le ka lefofane la leru. Ke be ke bona ka go šikinyega ga mehlare gore go foka moyana o mosesane, o bosana wo o ntšhago motho boroko le go mo tšhela matšato. Ke be ke tseba gore ke swanetše go tsoga eupša o se ke wa nagana gore ke be ke kgahlwa ke temana yeo ... [Letl. 7]

- 7.1 Go tšwa setsopolweng se bontšha tiragalo ya go tšweletša thulano ya mathomo ya paditseka ye. (1)
- 7.2 Na tiragalo ya go bea seatla godimo ga molala wa Brenda e utolla semelo sefe sa Nnono? (1)

- 7.3 Efa ntlhatebelelo ya moanegi paditsekeng ye. (1)
- 7.4 Bapetša ponelopele/tebelelopele ya gago mabapi le go tšhoga ga Brenda o lebeletše seo se diregago paditsekeng ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 7.5 Bontšha ka dintlha TŠE PEDI ka moo moanegi a dirišitšego thekniki ya mothalonako setsopolweng se ka gona. (2)
- 7.6 Ka dintlha TŠE THARO ahlaahla tema yeo e kgathwago ke moanegi paditsekeng ye. (3)
- 7.7 Hlaloša maikutlo a gago mabapi le diteng tša setsopolwa se, o be o fahlele ka mabaka A MABEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA B**

Lebati la khitšhi le be le butšwe. Ke rile ge ke gotetša lebone, ka gahlanetšwa ke leraga. Dibjana di be di pšhatlagantšhitšwe mo fase, dipitša le tšona di potilwe. Ke ile ka bula lebati la setšidifatši ke sepela godimo ga malepola le diforoko le dikomiki, ka ntšha lepotlelo la wisiki. Ke ile ka le bula ka le bea molomong ka tšama ke enwa ke labile phapošing ya borobalo.

Ke ka topa mogala ka kgotla dinomoro tša monnamogolo. Ke ile ka tšhuma sekerete ge mogala o thoma go lla.

'Ke Brenda mo. Ke bolela le mang?' Lentšwana la go fola le lebose la Brenda le ile la bobola mogaleng.

'Brenda,' ka realo ka boletiana, 'ngwako wa rena o hlasetšwe.'

'Sebata se ke wena Nnono? Sebata se! Ga o šie le ge o dio kgorogela ngwana wa batho ka tsela ye o bile o mo šulafatša gakaa? Ga o lewe ke dihlong ruri? Wa kgerogela moeng wa go hloka molato? Sehlola se! O ile go go swariša ...'

'Mpotše Brenda,' ka realo ke bile ke mo tsena ka ganong, 'O kae gonabjale? Ke ra Mohlatlego ... ke ra gore Mpho?' 'O re o kae? Ga o šie le go šia. O gopola gore a ka ba a sa le gona mo? O sepetše! Wena o ra gore ...?'

'Brenda, a nke o ntheeletše hle! Iketle re bolele ditaba tše. Ga o di tsebe ditaba tše ka fao o ka se di kwešiše. Wena ...'

Brenda o ile a thoma go nthoga le go mpitša maina ntle le go mpha nakonyana ya go bolela ...

[Letl.145–146]

- 7.8 Efa mohuta wa thulano wo o dirišitšwego setsopolweng se, o be o tsopole polelo ya go laetša gore seo Nnono a se dirilego se kgahlanong le molao. (2)
- 7.9 Laetša tswalano ya Nnono le tikologo ye a lego go yona. (1)
- 7.10 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša seo se hlotšego moya wa ntwā setsopolweng se. (2)
- 7.11 Ka dintlha TŠE THARO bontšha ka moo ditiragalo tša setsopolwa se di kgathago tema morerong wa paditseka ye. (3)

- 7.12 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša ka mo leina la puku le khabara di nyalelanago le diteng tša yona. (2)
- 7.13 A e ka ba mafelelo a paditseka ye a tšweletša thekniki ya kgegeophetogo? Šitlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)
[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YE TELELE****NGWANA WA MOBU – SPP Mminele**

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya **morero** wa padi ye.

Teori: (5)
Dintlha: (15)
Polelo e tla abelwa meputso ye: (5)
[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****NGWANA WA MOBU – SPP Mminele**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

Ke labohlano. E rile ge Phankga a eya sekolong, a laela mosetsana yo a dulago le yena gore a sware morogwana wo mongwe wo mokgwatšana wa go nona, a o iše ka kua ga Mokhura. O be a šetše a kwane le mosadi wa malomeagwe gore a apee nama yeo gore a tle a e laetše tsela le malomeagwe ka meriti ge a boa go tšhollela bana maswi ao a mo tšhumago ka mo hlogong, e le gore malomeagwe o tla be a boa kopanong ya Komiti ya Sekolo le Lekgotla la Dikolo, moo ba tlogo be ba na le mohlallobimogolo.

Ge Mokhura a tsena ka sefero a boa kopanong, o hweditše motlogolwagwe e le sebaka a mo letetše. Dijo di be di šetše di beilwe tafoleng, morogwana o ngangile dirotswana ebile e le wo mohulwana, o letetše go bontšhwa tsela. Phankga o ile a itewa ke letswalo ge a bona malomeagwe a sa tsene ka mošito bjalo ka mehleng, le gona sefahlego sa gagwe se tshotshoma sethogothono, ebile e ke se rurugile.

Mokhura o ile a thoma go bolela ka pefelo yeo e tswakanego le tšhegamo a mmošša gore taba yela ya bona e foloditše. Aowa? A manyami!

Ee, e foloditše. O ile a botša motlogolwagwe ka moo a e lwele go ka gona, a thekgilwe kudu ke Mafamo le Mokgonoana. A re le ge maloko a Komiti ya Sekolo le a mangwe a Lekgotla la Dikolo gagolo Mokgonoana, a ile a digela taba ye, mohlallobimogolo o ile a bolela gore mošomo wa Lahlang ga se wa ka wa belaetša bahlapetši ba thuto le ka mohla o tee.

[Letl. 54–55]

- 9.1 Bontšha tiragalo yeo e hlotšego bothata setsopolweng se. (1)
- 9.2 Na tiragalo ya go iša morogwana ga Mokhura e tšweletša semelo sefe sa Phankga? (1)

Tokelo ya ngwalollo e ileditšwe

Phetla

- 9.3 Efa ntlhatebelelo ya mongwadi pading ye. (1)
- 9.4 Bapetša ponelopele/tebelelopele ya gago mabapi le kopano ya Lekgotlakomiti la Sekolo moo mohlalobimogolo a lego gona o lebeletše seo se diregago pading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 9.5 Hlaloša ka moo mongwadi a dirišitšego thekniki ya mothalonako setsopolweng se ka gona. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 9.6 Ka dintlha TŠE THARO ahlaahla tema yeo e kgathwago ke mongwadi pading ye. (3)
- 9.7 Laetša tiragalo yeo e huduago maikutlo a gago mo setsopolweng o be o hlaloše maikutlo ao ka dintlha TŠE PEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA B**

Nna ke gopotše molaba wo mongwe wo ke nago le nnete ya gore o tla mo tanya. A ke re re tšea leeto la go ya diphadiphadišanong Tshwane ka Labohlano la beke ye e tlogo?

'Go bjalo!'

'A ke re Lahlang ke yena le mo kgopetšego gore a ngwalele Morena Mohola lengwalo la go kgopela pese?'

'Go bjalo. O bile o mpoeditše maloba gore Morena Mohola o re go lokile, o tla romela pese ka Labohlano ge ledimadimana le tšeatšea.'

'Aga ...! Bjale rena re swanetše go ngwala lengwalo re le romele Mohola, re mmošše gore leeto lela la go ya Tshwane le padile ka ge batswadi ba palelwa ke go ntšha tšhelete ye e lekanego leeto leo. Re swanetše go ngwala se nkego ke rena Lahlang, re be re saene leina la gagwe ge re fetša. Ga re botše motho selo re no re tu!

Ge batswadi ba iswaiswa, le rena re no iswaiswa nabo, etšwe re tsebela teng. Ka Labohlano pese e ka se tle. Bana bona re tla no leta nabo thojana mola sekolong, gwa be gwa sa, le rena ra imakatša. O ka no gopola gore batswadi ba tla befelwa bjang; gagolo ka ge ba tla be ba senyegeletšwe ge ba katana le go lokišetša bana leeto le.'

'Mošaa, o tlile le taba. Bjale re tla kgona bjang go saena leina la gagwe?'

'Bjoo bothata ke šetše ke bo logetše maano. Go na le mošemane mola sekolong yo a kgonago go ngwala bjalo ka Lahlang gabotse. Ke ile ka bona a saenne leina la Lahlang tšatši le lengwe, ka ba ka tšhoga.'

[Letl. 73–74]

- 9.8 Ke eng seo Mokhura le Phankga ba thulanago le sona setsopolweng se? (1)
- 9.9 Laetša tswalano ya Mokhura le Phankga o be o bolele le seo se napago se dira gore ba tlemagane. (2)
- 9.10 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša seo se hlotšego moya wa bomenetša setsopolweng se. (2)

- 9.11 Ka dintlha TŠE THARO, bontšha ka moo ditiragalo tša setsopolwa se di kgathago tema morerong wa padi ye. (3)
- 9.12 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša ka mo leina la puku le khabara ya yona di nyalelanago le diteng tša yona. (2)
- 9.13 A e ka ba mafelelo a padi ye a tšweletša thekniki ya kgegeophetogo? Šitlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)
[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YE TELELE****LEŠITAPHIRI – OK Matsepe**

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya **morero** wa padi ye.

Teori: (5)
Dintlha: (15)
Polelo e tla abelwa meputso ye: (5)
[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****LEŠITAPHIRI – OK Matsepe**

Bala ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

Mantšiboa ao phalafala ya ntšha motse merulana, e kgalema ka pefelo thabeng yeo e ukametšego motse, ya re ge la bosasa le inoga bodibeng bjo botala bjalo ka mehla, ditaba tša solwa, fela tša hwetša di hloka bao ba di swaretšwego ke tlala. Ge go le bjalo, Taudi a thoma go getlagetla le kgoro bjalo ka kgomo ya tswetši yeo e tšhungwago ke maswi mme e nyakago lebotlana la yona, a thoma go bela le go kokomoga bjalo ka dinkgwa tše di hlabegilwego, a hlamuketše megokgo le mefsikela, ba re ba sa gakanegile, a ba a šetše a itahletše godimo ga lekaba leo bjale le letšago tlhako le lebile thoko ye go agilego Mabothe.

Šolee, o ferelela ka mehlare bjalo ka mmutla wo o kwago mešito ya dimpša, o šwahla dithokgwa a swere ka tsela ya go kgaoletša, lekaba le twatwaladitše mosela le fetša naga etšwe e sa fetšwe.

Mola a fularago, le mešito ya lekaba e sa hlwego e kwala, banna ya ba gona ba tšhogela pele le pele, fela ba sa kgobokane ba kgothutše dihlogo. Ga ba dulela lefeela fao, ba nagana gore afa ruriruri o tloga a eya go Mabothe a nnoši. Taba yeo ya thoma go ba tšhoša kudu. Ga ba tšhošwe ke gore a ka se fihle, ba tšhošwa ke gore o ile go bolela eng go ratswalagwe, ba tšhošitšwe le ke gore na o tla re go di kwa, a reng. Afa le re o tla se re o ipona molato ge a se a mmegela molato woo ka tshwanelo, le gore o be a gopotše ka mokgwa woo, eupša lekgotla la mo ganetša. [Letl. 26–27]

- 11.1 Bontšha tiragalo ya go godiša bothata bja padi setsopolweng se. (1)
- 11.2 Na tiragalo ye e tšweletša semelo sefe sa Taudi? (1)
- 11.3 Efa ntlhatebelelo ya mongwadi pading ye. (1)
- 11.4 Bapetša ponelopele/tebelelopele ya gago mabapi le gore Taudi a ye ga ratswalagwe a nnoši o lebeletše seo se diregago pading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 11.5 Bontšha ka dintlha TŠE PEDI ka moo mongwadi a dirišitšego thekniki ya mothalonako setsopolweng se ka gona. (2)
- 11.6 Ka dintlha TŠE THARO ahlaahla tema yeo e kgathwago ke mongwadi pading ye. (3)
- 11.7 Hlaloša maikutlo a gago mabapi le diteng tša setsopolwa se, o be o fahlele ka mabaka A MABEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA B**

Tšhwahledi o ile a gonontšha setšhaba, banna ba mo dulela kgorong eupša ba se hwetše makgonthe wa gagwe ka gore o be a fo re mo gae go mo ješa bodutu. Khutšišo o ile a botšišwa gore molato wa lesogana leo ke eng, fela le yena a šitwa go fetola le e le gore mo gongwe o be a tseba, gobane lesogana leo le sa raletše le dinaga, o ja di welago, pelo ya gagwe e duma ge a ka gahlana le se se šoro se mo kgeretlanye e be bofelo bja gagwe, ka gore e lego mola Taudi a thomago go babja, ga go bolelwe selo ka ntle ga gore kgoši e tlile go ba mang.

Khutšišo ga a thabe ge lesogana leo le fela le boa le sa re tswe, lesogana leo e lego mootlwa wo o sa hlomolegego, lesogana leo le lego bolwetši bjo bo sa alafegego bjalo ka bjoo bo swerego rragwe, mme bo palelago dingaka le dingakana; pelo ya gagwe e tletše bobo, ka molomo o tloga a re ba ga Matepe ba šaeditše ge ba bolaille Mphoka – motho yo nka bego a bolailwe ke yena yo a ralalago le naga go sa tsebje seo a se nyakago.

Mosadi yo o reng a na le pelo ye mpe ka mokgwa woo mola go thwe mmagongwana o swara thipa ka bogaleng? Ke nnete ge go thwe tlalelo e iša le leswiswi, ka gore mosadi yo ga a itire. Ka mokgwa wo Khutšišo a lego ka gona, ga go makatše ge re ekwa tša gagwe tšeo nako ye ka moka re bego re sa di tsebe. [Letl. 69]

- 11.8 Ke eng seo setšhaba se thulanago le sona mabapi le Tšhwahledi? (1)
- 11.9 Laetša tswalano gare ga Khutšišo le Tšhwahledi o be o bontšhe le seo se dirago gore Khutšišo a se amogele Tšhwahledi. (2)
- 11.10 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša seo se hlotšego moya wa kgakanego setsopolweng se. (2)
- 11.11 Ka dintlha TŠE THARO bontšha ka moo ditiragalo tša setsopolwa se di kgathago tema morerong wa padi ye. (3)
- 11.12 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša ka mo leina la puku le khabara di nyalelanago le diteng tša yona. (2)

11.13 A e ka ba mafelelo a padi ye a tšweletša thekniki ya kgegeophetogo? Šitlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI.

(2)
[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YE TELELE

TLHAKOLENG – MD Kekana

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya morero wa padi ye.

Teori: (5)
Dintlha: (15)
Polelo e tla abelwa meputso ye: (5)
[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA

TLHAKOLENG – MD Kekana

Lebeledišiša ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

Thušanang wa Modimo ka go se tsebe selo le gona go ponoka ga gagwe o ile a ikhwetša a wetše ka diatleng di šele. Gore taba yeo e tlile bjang le yena mong ga a tsebe. Yena le Swele yoo wa moloi ba ile ba fetoga monwana le lenala gomme ba thoma go hlakanela le dijo kua mošomong. Koloji ya mošomo gona fao le yona ya šomišwa bošaedi. O se lebele gore Thušanang o be a dula ka mošola wa toropo. Ka go realo manthapama Swele o be a mo iša gae pele, a boe a fete toropong gape ge a eya gae fao a dulago. Mesong le gona o be a tsoga ka ledimadima gore a kgone go phetha ditshepišo tša gagwe. Go tsoga ka masa le go lala a goroga moo ga gagwe go ile gwa rethefatša diphapano tšeo di bego di šetše di le gona ka gae. Mosadi wa ntshe o lekile go ntšha la bošwana eupša a arabja ka dieta le dintahle.

Bengmošomo ba ile ba longwa tsebe mabapi le bošaedi bjoo koloji ya bona e bego e bo dirišwa. Swele o ile a bitšwa ka bogolwanyana gomme a kgalemelwa. Ntle le manganga yoo le yena a ipona phošo a dutše a ikokobetša. Ka pelong o be a re fuu! A kwešiša gore ga go yo mongwe ntle le yena yoo mosadi wa gagwe. E be e se phošo ge a naganne bjalo ka gore ka le lengwe la matšatši mosadi wa ntshe o ile go kwa pelo go tlala a tšhošetša ka la gore o tlo bega mediro ya gagwe kua mošomong. [Letl. 17]

- 13.1 Bontšha tiragalo ya go tšweletša thulano ya mathomo setsopolweng se. (1)
- 13.2 Na polelo ya mongwadi ya go re 'Swele yoo wa moloi ...' e tšweletša semelo sefe sa Swele? (1)
- 13.3 Efa ntlhatebelelo ya mongwadi pading ye. (1)
- 13.4 Bapetša ponelopele/tebelelopele ya gago mabapi le go ratana ga Swele le Thušanang o lebeletše seo se diregago pading. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)

- 13.5 Bontšha ka dintlha TŠE PEDI ka moo mongwadi a dirišitšego thekniki ya mothalonako setsopolweng se ka gona. (2)
- 13.6 Ka dintlha TŠE THARO ahlaahla tema yeo e kgathwago ke mongwadi pading ye. (3)
- 13.7 Hlaloša maikutlo a gago mabapi le diteng tša setsopolwa se, o be o fahlele ka mabaka A MABEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA B**

'Kahlolo ya ka še; tšeang moradia yo wa lena le mo tlošeng mo kgauswi le nna pele ke selekega. Bjalo ka kua ga gabo, mo felesetšeng le yo mo gomela kua mellwaneng ya mašemo. Go tloga fao go tla tšwa go yena gore o leba kae. Mo gona o se sa le bea monna wa Modimo. Ge a ka boa yo a mmonago a tsebiše mošate ka bjako. Ke moo a tlogo tseba gabotse gore ge ba re Kgoši Tselatšhweu ba ra mang. Go wena Rabaki ke re tselatšhweu monna wa Kgobe.'

La kgoši le ile la agelwa morako gomme Swele a etišwa pele ka mogobo. Go be go se bose le gannyane tšatši leo. Ba go šokwa ka pela bjalo ka nna ba ile ba tšama ba phumola dikeledi. Gape moisa yoo o be a šiiša a se na bobono. Ntle le mookola wo o bego o kgamathetše dinkong, hlogo e be e le ye pududu ka lebaka la go gogoišwa. Lepharo la baki le be le kgeigile go fihla molaleng. Borokgo bo be bo rathegile le gona bo hlephile, ka morago go bonala kgwetšakgwetšane ye tshehla. Dieta le tšona di be di kgeitšwe ke ntwaga gomme go sepela e dio ba go tšama a di goga. Batho ba be ba tšama ba mo goga ka dibakana ba mo kwera. Bangwe ba be ba mo kgotlakgotla ka dikotana gona mola kgwetšakgwetšaneng ba re a sepediše. Le ge go le bjalo, ga go yo a ilego a rata go itira yena yo bohlaale ka go tshela lentšu la kgoši. [Letl. 136]

- 13.8 Ngwala mohuta wa thulano wo o dirišitšwego setsopolweng se, o be o fe le mohlala wa thulano yeo. (2)
- 13.9 Laetša tswalano ya Swele le Rabaki. (1)
- 13.10 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša seo se hlotšego moya wa pefelo setsopolweng se. (2)
- 13.11 Ka dintlha TŠE THARO, bontšha ka moo ditiragalo tša setsopolwa se di kgathago tema morerong wa padi ye. (3)
- 13.12 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša ka mo leina la puku le khabara di nyalelanago le diteng tša yona. (2)
- 13.13 A e ka ba mafelelo a padi ye a tšweletša thekniki ya kgegeophetogo? Šitlela karabo ya gago ka dintlha TŠE PEDI. (2)

[25]**GOBA**

KANEGELOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YE TELELE**TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa**

Sekaseka ka moo diema, dika le dikapolelo di lego bohlokwa ka gona nonwaneng le thetotumišong tše di latelago.

Teori: (5)
Dintlha: (15)
Polelo e tla abelwa meputso ye: (5)

MMADILLO O LLELANG?

Mmadillo o tšere matšatši a mabedi a le ka mo meetseng. Le le latelago ge le tshela kgomo mokokotlo ke ge Mmadillo a etšwa ka moo sedibeng a rwele pheta ya thaga molaleng wa gagwe. Ge a etšwa ka moo o ile a leba lapeng la gagwe. Batho ba ile ba mo šala morago ba rata go tseba gore go diragetšeng ka fao meetseng le gore go reng a se a kangwa ke meetse. Mmadillo o ganne go rothiša mmutla madi. Dingaka tša motse wa Marakane di be di etela Mmadillo bošego le mosegare ba leka go mo hlohleletša gore a ba ngwathele kgodu ye e tšwago lerotseng.

Mmadillo o ile a gana nnang ya basadi.

Ge matšatši a eya pele go ile gwa bonagala gore Mmadillo o mmeleng. Batho ba be ba ipotšiša gore a e ka ba o robilwe ke mang leoto. Seo se bego se ba makatša ke ge Mmadillo a eya sedibeng mesong ye mengwe le ye mengwe. Ge Mmadillo a fihla moo sedibeng o be a opela gomme ka morago a boele gae. Nako ya gore Mmadillo a belege e ile ya fihla gomme gwa tsoga bolwetši bjo bošoro bja bana. Bana ba bantši ba ile ba ikela moletemohlaelathupa, motse wa šala o le seileng sa go šiiša. Batho ba be ba boloka letšatši ka letšatši, bošego le mosegare. Batho ba motse wa Marakane ba be ba dula ba hloname ba hloka lethabo. Mola batho ba lla sello, Mmadillo o ile a boa madibeng gomme a boa le mafahlana a mabedi a bašemane. Batho ba ile ba thoma go ithatiša Mmadillo ba lebetše gore maloba le maabane ba be ba mo gapa mogofe.

[Letl. 16]

[25]**LE**

ROLIHLAHLA MADIBA MANDELA

- 1 Ga ba go tsebe e le ruri
- 2 Ruriruri maruru maebana ...
- 3 Khutšo o e atišitše gwa šala šebešebe
- 4 O bile ntloleswiswi mengwagangwaga
- 5 Wa hloka le gorehlakodišang
- 6 Wa ba **monna ke nku o llela teng**
- 7 Mengwaga ye masomepedišupa
- 8 Ka monwana o šupile dinagamabapi
- 9 Wa oba ka seatla ra etelwa ke meraferafe
- 10 Wa fihla bodibeng wa gahlana le dikolobe tša naga
- 11 Di lla sa bošiwana di nyoretšwe khutšo go tšwa
- 12 Go hlogoputswa thaka ya bohle
- 13 Ke ra morwa Rakgolo Mphakanyiswa le Koko Nosekeni.
- 14 Le la lehono re sa kgotsa Thobela.
- 15 Gore, go reng la gago lentšu le sa swane le la rena batho re le diphedi?
- 16 Gore, go reng la gago lentšu le rutlomolla ditlhaka tša mengwako?
- 17 Gore, go reng la gago lentšu le roromediša dithaba?

- 18 Ke ra wena koboborutho sealelabana khutšo
- 19 Khoro le khutšo re di tsebile ka wena Madiba
- 20 Re bomojaalahla lehono
- 21 Re jela kua le kua
- 22 Rolihlahla Madiba Mandela
- 23 Rolihlahla hlahlatha o fihle le kua
- 24 Bahlalerwa le bona ba tsebe khoro thobela
- 25 Re golele serobadikala
- 26 Setšhaba sa Thulare se a go hloka, thobela!

[Letl. 108]

[25]**GOBA**

POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA**TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa**

Lekola ditsopolwa tše ka go kitimiša mahlo, tsenelelo le tsinkelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A**MAROPENG GO A BOELWA**

... Mokgekolo o ile a tšholla megokgo ka kgakanego a sa tsebe pele le morago. O be a nagana gore ge nkabe go kgonega o be a tla boela ya ba kgarebe gore a kgone go belega bana gape. Go kwagala gore mokgekolo Megokgo o ile a tšea ngwana wa gagwe wa leitšibulo a dira dihlare ka yena e le ge a reka bongaka. Mamokebe wo a o hweditšego kua nokeng ya Mashitane o ile wa mmošša gore ge a nyaka bongaka a bolaye ngwana wa gagwe wa leitšibulo gore a kgone go atlega bophelong. Mamokebe o ile wa mmošša gape gore wona o phela ka madi a batho nako le nako. 'Mokgekolo Megokgo, ge o nyaka bohumi o ka se tle wa itshola wa lla ka moso?'

'Aowa Mokebe, ke tla phethagatša tšohle ge fela o ka mpha bohumi.'

'Fela o tsebe gore nna ke phela ka madi a batho. Pele ke go fa lehumo ke nyaka o bolaye ngwana wa gago wa leitšibulo, gore ke thome ka go nwa madi a gagwe.'

'Molato ga o gona ke tla mmolaya.' Gwa realo mokgekolo Megokgo a ikana.

Megokgo o ile a loga leano la gore a ka bolaya morwagwe wa mathomo bjang. O be a elwa le dipelo ka gobane a mo rata kudu. Megokgo o ile a tla ka leano la gore ngwana a mo felegetše kgonyeng kua thabeng. Šebalee ...! Ba rotoga thaba go fihlela ba sobelela ka godimo ga yona ba re takatakaa ...! Ba be ba thomile go sepela ka setu, mokgekolo a hloka mehlamu ... [Letl. 46]

- 15.1 Tsopola seka sa go laetša gore mokgekolo o ile a lla kudu. (1)
- 15.2 Efa ponelopele ya gago mabapi le seo se tlogo direga o lebeletše leina la mokgekolo Megokgo. (1)
- 15.3 Ke tiro efe ya go tiišetša boloi ya go makatša nonwaneng ye? (1)
- 15.4 Akaretša thulanogare yeo mokgekolo Megokgo a bilego le yona ka seo ngaka e rilego a se dire gore a hume. Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)
- 15.5 Ke ka lebaka la eng mohuta wa nonwane ye e le kgogamašego? Efa mabaka A MARARO. (3)
- 15.6 Bontšha ka mo setsopolwa se se kgathago tema morerong wa nonwane ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.7 Go ya ka kwešišo ya gago, hlatholla ditumelo tša setšo tšeo di dirišitšwego bošaedi nonwaneng ye. Efa mehlala YE MEBEDI. (3)
- 15.8 Na ge o be o le mokgekolo Megokgo o be o ka dumela go hwetša bongaka ka go bolaya ngwana wa gago? Fahlela ka ntlha E TEE. (1)

LE

SETSOPOLWA SA B**MODJADJI (KGOŠIGADI YA GO NEŠA PULA)**

- 1 Re Balobedu, re boologa bohlabatši bja Zimbabwe,
- 2 Re ditlogolo tša Kgošikgolo Dzugudini
- 3 SebušaBakaranga banešapula tša mokhora,
- 4 Ba rego ge e duma e a tšhologana,
- 5 Ra tla ra ja maraka le dinyoba,
- 6 Ditlogolokhukhukhu tša Kgošikgolo Monomotapa,
- 7 Baagibagolo ba lebotu monepenepeswika la marope a Zimbabwe.
- 8 Re šikatee le Bavenda le Baphalaborwa ba Malatjie
- 9 Moo ba rego tshogana tlogelang go hubakela Borwa,
- 10 Ka ge mo go phala Borwa ebile go lla noto.
- 11 Re hlompša le ke Mazulu, tlogolwana tša Kgoši Tšhaka,
- 12 Le leina ba reetše Mabelemanane,
- 13 Ka go leboga mokhora wa pula tša matlorotloro lefaseng re tlišago.
- 14 Re dikgošikgolo manešapula tša medupi, pula tša matlorotloro,
- 15 Re buša tšatši le hlabile! ...

[Letl.112–113]

- 15.9 Laetša leina la naga ye setlogolo sa Balobedu se amantšhwago le yona. (1)
- 15.10 Na Balobedu le Kgošikgolo Dzugudini ba tswalana bjang? (1)
- 15.11 Akaretša seo se tšweletšwago ke methalotheto ya 9 le 10 o lebeletše bohlokwa bja go dula nageng ya geno. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.12 Tikologo ye e dirišitšwego mo seretong se e amana le setšo. Laetša kgonthe ya taba ye ka go tsopola mehlala YE MEBEDI ya dijo tša setšo. (2)
- 15.13 Hlaloša tiragalo ya setlwaedi yeo e dirago gore Balobedu ba hlompšhe ke merafe ye mengwe. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 15.14 Hlaloša maikutlo a sereti o lebeletše setšo. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

[25]**PALOMOKA YA KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Ge o kgethile ditsopolwa KAROLONG YA B gona araba ye telele KAROLONG ye. Ge o kgethile ye telele KAROLONG YA B gona kgetha ya ditsopolwa mo go KAROLO ye. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YE TELELE**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya **tikologo** ya papadi ye.

Teori: (5)
Dintlha: (15)
Polelo e tla abelwa meputso ye: (5)
[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Badišiša ditsopolwa tše tša ka tlase gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

HUNADI: Moo o boletše taba. Motho wa gona o tlelwa ke tlaaloganyo mola a šetše a sepela ka lehloto. A tšama a eteditše leleme pele a re ge nkabe batswadi ba ile ba se gane ge ke tsena sekolo. E le gore ke yena a petekilego.

MPHAKA: Re tla reng Mogatšaka. Ngwana šo o re meletše meno a ka godimo. Ke kabelo yeo Modimo a re abetšego yona.

HUNADI: (*O nolegile moko*) E re ke yo lokiša malao. O ra nna na, ngwana yo o re bontšha matete a eng? (*O a tšwa*)

MPHAKA: (*O sa dutše setulong*) Kgane tsela ye ke ikgethetšego yona ga se ya tshwanelo? E ka ba ke tswaletšwe go rwala mathata a mohuta wo bophelong bja ka ka moka? Gae nka se kgone, go boela, eupša khutšo mono le gona ka lebaka la ngwana yo ga ke e bone? E ka ba ke therešo gore badimo ga ba emele motho ka maoto? Lefase le ke la mohuta mang leo motho a otlelwago therešo ye e tšwago molomong wa gagwe? Mangwalo a Makgethwa ga a re therešo e se hlokege melomong ya lena? Ke gona ke bonang therešo ya gore motho a ka hwela lefela. Ba ba rakwago dileteng tša gabobona go thwe ke meetlwa ga se ka moka ba sa tsebego therešo. Bangwe ba ripitlelwa bonnete bja bona, ba se ba kae lešano la bona. Le ge go le bjalo ke tla hwela dikanong tša ka. Mathata ka moka ke tla swanela go a šikara. Ke ge ke tla reng ... Ke. (*O re a sa bolela a nnoši bjalo Hunadi o a mmitšha*)

HUNADI: TatagoRaisibe ke lokišitše.

MPHAKA: Ke a fihla. (*O a ema gomme o leba phapošing ya marobalo*) [Letl. 69]

- 17.1 Efa mošomo O TEE wa ditšhupasefala. (1)
- 17.2 Tsopola ditiragalo TŠE PEDI tše di kgonegago go bapalega sefaleng go tšwa setsopolweng. (2)
- 17.3 Na thekniki ya mothalonako ye e dirišitšwego e laetša eng setsopolweng? (1)
- 17.4 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša molaetša wo o hlagišwago ke setsopolwa se. (2)
- 17.5 Bontšha ka moo thekniki ya kgegeotiragatšo e thekgago morero wa papadi ye ka gona. Efa mehlala YE MEBEDI. (3)
- 17.6 Na o bona mongwadi a kgonne go tšweletša kgegeophetogo papading ya gagwe? Efa mehlala YE MEBEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA B**

MPHAKA:	Ge ba geno ba go tshwa mare ba re o bodile o tla bo phela.
LEBITSI:	Bokaone ke go iphega.
MPHAKA:	Ke bofšega bjoo, ebile ke go thabiša manaba a gago. O šitilwe ke go phethagatša dikano tša gago. O šitilwe ke go phagamišetša lebone la gago ntlhohlong ya thaba. O swana le yo a bipilwego tšhakaneng bjalo ka mohlabana, a bipetšwe ke dikgopolo le maikemišetšo a gagwe. Le ge ba ka go hloriša bjang le bjang mo o yago o se ke be wa itlhoboga. Se iphofotše o se kgomo ya moradu.
LEBITSI:	Ke leboga maele a gago. Mohlomongwe ke gore nna ga se ba ra ba maamong ao le lego go ona. Mengwaga ye le e feditšego mo ntle mo e le thatafaditše. Ga le sa boifišwa ke se se bolelwago.
MPHAKA:	Re ikanne Lebitsi. Bonwatau re tla boela ge dilo di ka kaonafala. Motho a kgona go phurulla mafahla a gagwe. A katološetšwa mellwane le yena a kgona go naba go se yo a rego ge a feta a ragaka maoto a gago.
LEBITSI:	Nna ke bona lebaka leo le se kgole.
MPHAKA:	O hutša gore tšatši le lengwe di tla loka?
LEBITSI:	Go šetše go na le dika go ya ka mangwalo a a tšwago gona.
MPHAKA:	Ge marapo a sa swerwe ke dingangele tšela tša Bonwatau nka se be ka le bea. Bokaone nka no kgaoga ke swere tsela le bana ba ka. Ke kabelo ya rena. <i>(Hunadi o tsena a swere ditlabelo tša foogamo, o di bea pele ga bona a ba begela.)</i>
HUNADI:	Fale o tla gomela neng gae?
LEBITSI:	Bjale gona ke bala dibeke e sego dikgwedi. [Letl. 89–90]

- 17.7 Efa mohuta wa thulano wo o tšwelelago mo setsoplweng. (1)
- 17.8 Tikologo e amana bjang le ditiragalo tša setsopolwa se? (1)
- 17.9 Laetša moya wo o fokago setsopolweng se. (1)
- 17.10 Bapetša semelo sa Mphaka le Lebisi o lebeletše poledišano ya bona setsopolweng se. Efa lebaka LE TEE. (2)
- 17.11 Hlatholla tema ye e kgathwago ke mongwadi papading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 17.12 Bontšha ka mo setsopolwa se kgathago tema tlemollong ya lehuto la papadi ye ka gona. Efa mohlala O TEE. (2)
- 17.13 Akanya ditiragalo TŠE PEDI tšeo di diregilego pele ga diteng tša setsopolwa se. (2)
- 17.14 Hlaloša maikutlo ao a aparetšego Lebisi ge o bala diteng tša setsopolwa se. Efa ntlha E TEE. (2)
- [25]**

GOBA

POTŠIŠO YA 18: POTŠIŠO YE TELELE**LEHUFA – P Mothupi**

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya **tikologo** ya papadi ye.

Teori: (5)
Dintlha: (15)
Polelo e tla abelwa meputso ye: (5)
[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 19: POTŠIŠO YA DITSOPOLWA****LEHUFA – P Mothupi**

Badišiša ditsopolwa tše tša ka tlase gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETSOPOLWA SA A

MONAMUDI:	Ke kgale ke le lebeletše le ntšhetšana meši ka dinko. Mogwera, kgane bothata ke eng? Gona monna yoo le mmakago ke mang?
LERATO:	Le nna ke tlabegile ge ke itšalo, mogwera. Mosadi yo ga a nyake go bolela leina la monna yoo. Ke bona gore o a ntlholela.
NTLOGELENG:	(<i>O retologela go Monamudi</i>) Hee, wena ngwanenyana, o laleditšwe ke mang mo ditabeng tša rena? A le reng le rata go italetša matšemeng a batho le sa ba tsebe? Goba ke wena o romelego mmalegogwana yo gore a tšee monna wa ka?
MONAMUDI:	(<i>O a kgathola</i>) Hee, mosadi, go nna gona o tlo di gama o sa di hlapela ke a go botša. Hleng o ka re o ganwa ke go hlompšha? O tloga o le yena mphenyašilo ye!
NTLOGELENG:	(<i>O tuka bogale le go feta</i>) O bolela bjang le nna? Ke tlo go tswalela molongwana wo wa pepepe ka ntahle gonabjale.
MONAMUDI:	(<i>Le yena o ja bogale</i>) Nna o se nkwele godimo, teratana tena! O itše bosesane mo nkego o meditše motato. Nna ke tlo go hlagišetša kotsi, Mokgekolo.
NTLOGELENG:	O ra mang o re ke mokgelolo? Gona o tlo hlagišetša mang kotsi? Ke tlo go tloša bolatswetša bjo ka <i>mpama</i> . O nyaka go ntiriša molato ke a go bona.
MONAMUDI:	(<i>Ka lenyatšo</i>) Ge o itebeletše o nagana gore o ka ntira eng leratha tena? Ke tlo go ... (<i>O a mo obeletša</i>)
LERATO:	(<i>O ba tsena gare</i>) Aowa, mogwera mo tlogele a fafatle re kwe gore o reng. A ga o tšhabe go hlwa o ipaketše kgolego ya lefeela? O a bona le wena gore mo di gatile eupša o sa nyaka go feleletša. Mo tlogele a ye a hwele kua thoko. [Letl. 8–9]

- 19.1 Efa mošomo O TEE wa ditšhupasefala. (1)
- 19.2 Tsopola ditiragalo TŠE PEDI tše di kgonegago go bapalega sefaleng go tšwa setsopolweng. (2)
- 19.3 Na thekniki ya mothalonako ye e dirišitšwego e laetša eng? (1)
- 19.4 Akaretša molaetša wo o hlagišwago ke setsopolwa se. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 19.5 Bontšha ka moo thekniki ya kgegeotiragatšo e thekgago morero wa papadi ye ka gona. Efa dintlha TŠE PEDI. (3)
- 19.6 Na o bona mongwadi a kgonne go tšweletša kgegeopphetogo papading ya gagwe? Fahlela ka mehlala YE MEBEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA B**

LERATO:	<i>(Ka boleta)</i> Mogatšaka, go na le taba ye e sa ntshwarego gabotse matšatši a. Ke bona gore bokaone ke ge re ka bolela ka yona pele ke eya mošomong.
RADITHEKISI:	<i>(Ka bogale)</i> O nyaka go e bolela le mang? A ke re o re ga e sware wena gabotse, bjale nna ke tsena bjang gona moo?
LERATO:	Mogatšaka, a ke re o ile wa bolela gore se se tshwenyago o tee se swana le ge se tshwenya yo mongwe? A ke re re nama e tee?
RADITHEKISI:	O a gafa eye. O ra ge o le nama e tee le mang? Sešo se baba mongwai a nnoši. Bjale o ra gore nna ke ngwaye eng ka gore ga ke nngwaišeng?
LERATO:	Radithekisi Mogatšaka, a ke re re itše ge re aga motse ra re yoo a diregelwago ke se sengwe o swanetše go lokiša le yo mongwe? Le gona re itše ge yo mongwe a ekwa bohloko yo mongwe le yena o swanetše go bo kwa?
RADITHEKISI:	O a gafa ke a go bona. O ra gore ge wena o kitimišana le borokgwana go swana le ge bo kitimišwa ke nna?
LERATO:	Aowa Mogatšaka, nna ga ke realo. Wena ke mokgwa wa gago ke a tseba. Ge motho a bolela le wena o tšwa polelong yeo gomme wa thoma ditshela tša gago. Le gona nna ga go borokgwana bjoo ke bo kitimišago. Ke tseba ke le mosadi wa gago gomme wena o le monna ka.
RADITHEKISI:	O tlo di botša tšhwene tšona tše! Ge e le rena boRadithekisi o ka se tsoge wa re phuwasa le ka letšatši la mehlolo. [Letl. 78]

- 19.7 Efa mohuta wa thulano wo o tšwelelago mo. (1)
- 19.8 Tikologo e amana bjang le ditiragalo tša setsopolwa se? (1)
- 19.9 Laetša moya wo o fokago setsopolweng se ka kakaretšo. (1)
- 19.10 Bapetša semelo sa Radithekisi le Lerato o lebeletše poledišano ya bona setsopolweng se. (2)
- 19.11 Hlatholla tema ye e kgathwago ke mongwadi papading ye. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 19.12 Bontšha ka mo setsopolwa se kgathago tema tlemollong ya lehuto la papadi ye ka gona. Efa mohlala O TEE. (2)
- 19.13 Akanya ditiragalo TŠE PEDI tšeo di diregilego pele ga diteng tša setsopolwa se. (2)
- 19.14 Hlaloša maikutlo ao a aparetšego Lerato ge o bala diteng tša setsopolwa se. Efa mohlala O TEE. (2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80